

Outi Sihvonon

Siveyden vaatimukset: Vestan neitsyet ja keisariajan Rooman eliitin naisten seksuaalisuus *Standards of Chastity: Vestal Virgins and The Sexualities of Elite Women in Imperial Rome*

Antiikin roomalaisen naisen asemaa ja seksuaalisuutta leimasivat hyvin kahtiajakautuneet ja tarkasti määritellyt ihanteet. Tutkin, mitä Vestan neitsyet eli vestaalit tapausesimerkkinä kertovat antiikin roomalaisen yläluokan naisen seksuaalisen käyttäytymisen ihanteista ja näiden naisten asemasta aikansa sukupuolijärjestelmässä. Roomalaisen eliitin miesten näkemys ihanne naisista on tallentunut kirjallisiin lähteisiin. Kirjallisten lähteiden rinnalla epigrafiset eli piirtokirjoitusten muodostamat monumentit ja kuvalliset lähteet ovat keskeistä aineistoa työssäni. Tutkin näitä keskenään hyvin erilaista informaatiota antavia lähteitä rinnakkain, ja analysoin, mitä käytännön poikkeamia eliitin naisten seksuaalisuuden ihanteissa ehkä oli ja miten niihin suhtauduttiin.

Vestaalit viettivät käytännössä koko elämänsä kultin parissa ja heidän oli säilytettävä neitseytensä kuolemanrangaistuksen uhalla koko uransa ajan. Palkkiot virassa olivat kuitenkin huomattavia ja vestaalit olivat arvostettuja yhteisönsä jäseniä. Naisen reproduktiiviseen rooliin kuuluvan hedelmällisyyden ja terveyden korostaminen kuului papittaren ulkoisen olemuksen kuvaukseen, vaikka he viettivät elämänsä ilman perhettä ja lapsia. Näin ollen ankarat ihanteet hillitystä papittaresta kohtasivat käytännössä yhteisön keskipisteenä toimivan itse-näisen ja esillä olevan naisen. Vestaalit olivat virassaan kuitenkin aina myös sukunsa edustajia, ja siten alttiina keisarien vallankäytön vaihteluille. Mikäli keisarit kokivat vestaalin suvun uhaksi asemalleen, papitar joutui siveysrikoksesta epäiltyä ajohajdin kohteeksi ja tuomittiin mahdollisesti kuolemaan. Näin ollen vestaalien – kuten myös eliitin naisten – seksuaalisuus oli kontrolloitua ja heitä arvostettiin vain jos he säilyttivät korkean seksuaalimoraalin.

Avainsanat: seksuaalimoraali, roomalainen keisari-aika, Vestan papittaret.

This article analyses the sexuality and sexual ideals of elite women in Roman Empire. The Vestal Virgins, one of the most important priesthoods in Roman state reli-

gion, are used as a case study. In the article, I examine what the priestesses and the ideals they reflected can tell us about the ideals of sexual behaviour of elite Roman women and their position in the gender system. In addition to literary sources, my evidence consists of the epigraphic and art historical sources which together reveal very different ideals and representations concerning the sexualities of the Vestals and elite women. By examining and comparing these sources, the differences between ideals and practices are detected. Although the Vestals' social and juridical status as privileged priestesses separated them from ordinary citizens, their appearance and social life in practice was comparable with other women of elite society. Thus, despite their virginal status, their public image reflected the capable and reproductive female sexuality. However, their chastity was carefully – and occasionally severely – controlled and as the representatives of their birth families, the Vestals were vulnerable to getting into power struggles between their families and rulers.

Keywords: Imperial Rome; Vestal Virgins; Roman elite women; Gender system in Roman society; Sexuality of Roman women; Roman religion

Mari Välimäki

Katsoa ja palaa: Opiskelijat, rakastuminen ja seksuaalinen halu myöhäiskeskiajan saksalaisissa yliopistoissa

To See and to Burn: Students, Falling in Love and Sexual Desire in Late-medieval German Universities

Artikkelissa kysyn, millaisia tuntemuksia naisten ajateltiin herättävän mieskehossa myöhäiskeskiajalla ja miten näihin tuntemuksiin tuli suhtautua. Aiheen tarkastelu rajautuu saksankielisillä alueilla toimineisiin yliopistoihin ja opiskelijoihin. Tutkimuksen päälähdde on 1480-luvulla laadittu teos *Manuale scholarium qui studentium universitates*. Analysoin teoksessa käytyjä keskusteluja, jotka liittyivät naisiin, rakastumiseen ja seksuaaliseen haluun tunneyhteisön käsitteen avulla. Osoitan artikkelissa, että opiskelijoita pyrittiin opettamaan johtamaan tunteitaan järjellä, mikä oli ominaista akateemiselle tunneyhteisölle. Heille opetettiin keinoja, joilla selvitä naisten aiheuttamista tunnekuohuista ja seksuaalisista houkutuksista; opiskelijoita kannustettiin pidättyvyyteen,

eikä satunnaisia seksisuhteita hyväksytty. Teoksessa käydyissä keskusteluissa opiskelijat kuvaavat, kuinka heidän tunnekokemuksissaan aistihavaintojen synnyttämät keholliset tuntemukset kietoutuvat toisiinsa. Pohdinkin artikkelissa myös aisti- ja tunnehistorioiden läheisemmän yhteistyön mahdollisuuksia.

Asiasanat: Yliopistohistoria; opiskelijat; myöhäiskeskiaika; tunteiden historia; aistien historia; kokemuksen historia

In this article, I discuss how the emotions and sensations that a woman could cause in a male body were understood in Late Medieval German areas. This is studied in an academic context and from the viewpoint of university students. The main source for the study is *Manuale scholarium qui studentium universitates*, a guidebook for university students published in the 1480s. The guidebook contains several discussions between two students. The focus of the article is on discussions that concerned women – falling in love, and sexual desire, and the concept of emotional communities is applied in the analysis. Through the discussion, it is shown that an academic emotional community taught students to use their reason to guide their emotions. The *Manuale scholarium* introduced different means for students to cope with the emotional turmoil women could cause, which also included the sexual desire women caused men to feel and how students were encouraged to abstain from any sexual conduct. In discussions, the students describe how the emotions originated via sensory perceptions and that sensations and emotions were intertwined. Consequently, the possibilities to bring the histories of senses and emotions closer together as fields of studies are discussed, and it is proposed in the article that the possibility to bring these scholarly traditions into dialogue with one another could be found from the history of experiences.

Keywords: University history; Students; Late Middle Ages; History of Emotions; History of the Senses; History of Experiences

Charlotta Wolff

Pyyteetön rakkaus, intohimoinen ystävyys: Miesten väliset suhteet 1700-luvun jälkipuoliskolla *Unconditional Love and Passionate Friendship: Relationships between Men in The Late-eighteenth Century*

Artikkelissa tarkastellaan 1700-luvun jälkipuoliskon aatelismiesten välisiä ystävyys- ja rakkaussuhteita tapaustutkimuksen kautta. Tutkimuksen ensisijaiset lähteet ovat kirjeitä, tarkemmin Ruotsin Ranskan-suurlähettilään, kreivi Gustav Philip Creutzin kirjoittamia. Kirjeiden analyysia on täydennetty mm. muistelmaja poliisiaineistosta löydetystä tiedoista. Menetelmä-

lisesti tutkimus nojaa kumulatiivisten johtolankojen kriittiseen selvittämiseen ja lähdepluralistiseen queerluentaan. Artikkelin keskeinen kysymys on, miten rakkauden ja ystävyuden toisiinsa kietoutuneita ilmaisuja tulee ymmärtää samansukupuolisissa ihmissuhteissa 1700-luvun lopussa, aikana, jolloin ystävyuden ja rakkauden ihanteet sekä julkisen vallan suhtautuminen homoseksuaalisuuteen alkoi muuttua. Artikkelissä esittää, että ystävyuden ja rakkauden käsittelemineen toistensa jatkumona eikä erillisinä kategorioina auttaa meitä hahmottamaan paremmin menneiden vuosikatojen osittain kadonneita emotionaalisia käytänteitä ja välttämään käsitteellisiä umpikujia ei-heteronormatiivisten kiintymyssuhteiden historian tutkimuksessa.

Avainsanat: Ystävyys; rakkaus; homoseksuaalisuus; kirjeet; johtolangat; queer

This article examines the loving friendships of late-eighteenth-century noblemen through a case study. The main sources of the study are letters, more specifically those of the Swedish ambassador to France Count Gustav Philip Creutz. The analysis of the letters is completed by information retrieved in, e.g. memoirs and police archives. Methodologically, the study relies on the critical investigation of cumulative evidence and on source-pluralistic queer reading. The essential question is how we should understand the entangled expressions of love and friendship in same-sex relationships at the end of the eighteenth century, a time when the ideals of friendship and love were changing, as were the attitudes of public authorities towards homosexuality. The article argues that dealing with friendship and love as a continuity rather than as separate categories helps us to better understand the partly vanished emotional practices of past centuries and to avoid conceptual impasses in historical research on non-heteronormative affectional relationships.

Keywords: Friendship; love; homosexuality; letters; evidential paradigm; queer.

Aino Kirjonen

Valtavia ihastuksia ja liehritteleviä kaksilahkeisia: Seksuaalisuuden moninaisuus yhdysvaltalaisissa naisyliopistoissa 1900-luvun taitteessa *Fearful Crushes and Women in Pants: Multifaceted Sexuality in US All-female Colleges at The Turn of The 20th century*

Pohdin artikkelissani sitä, millaisia toisin toimimisen ja heteronormeilla leikittelyn muotoja ja mahdollisuuksia yhdysvaltalaiset naisopiskelijat toteuttivat vain naisille avoimissa yliopistoissa 1900-luvun vaihteessa. Analyysini kohdistuu kahteen maan itärannikon yliopistoon, Radcliffeen ja Bryn Mawriin. Argumentoin, että

naisyliopistot homososiaalisina tiloina mahdollistivat 1800-luvun tiukan kaksijakoisen sukupuoli-ideologian rikkomisen ilman, että pääosin keski- ja yläluokkaiset nuoret naiset menettivät luokka-asetalleen keskeistä kunniallisuutta. Tämä puolestaan loi mahdollisuuden monimuotoisille koskkelu- ja seurustelutavoille, kun opiskelijat lauloivat serenadeja ihastustensa ikkunoiden alla ja liehittelivät alempien vuosikurssien opiskelijoita miehiksi pukeutuneina.

Tarkastelen artikkelissani historiantutkija Leila J. Rupp ja Helen Lefkowitz Horowitzin analyysiä siitä, kuinka 1800-luvun Yhdysvalloissa tyypillinen käsitys vahvan kaksijakoisesta ja selkeärajaisesta sukupuoli-suudesta loi tilan läheisille samansukupuolisille suhteille korostaessaan naisten ja miesten perustavanlaatuista erilaisuutta. Pohdin artikkelissani normien ja normien vastustamisen välistä dynamiikkaa hahmottelemalla yliopistojen arjen toimintamahdollisuuksia suhteessa ajan laajempiin koulutuksen ihanteisiin ja mietin, miten samansukupuolisissa tiloissa toteutuneita naistenvälisiä suhteita voi lähestyä queerista näkökulmasta. Siis pä katsoessani menneisyyteen pyrin pohtimaan seksuaalisuuden, halun ja seksuaalisen vallan mahdollisuuksia ja rajoja, sekä sitä, mistä kaikkialta seksuaalisuutta löytyy, mitä aikalaisnormisto on siirtänyt syrjään tai yrittänyt kieltää ja mistä kaikista kulumista näitä löytöjä voisi sitten tutkailla. Kartoitan tekstissäni yhdysvaltalaisista yliopistokoulutusta muovanneita ihanteita ja koulutuksen sukupuolittuneisuutta, minkä jälkeen siirryn purkamaan queer-näkökulman mahdollisuuksia niiden kontekstissa. Sovellan tätä näkökulmaa naistenvälisten ihastusten sekä useimmiten teatterilavoilla tapahtuneen ristiinpukeutumisen konteksteissa. Käytän lähteenä Radcliffessa ja Bryn Mawrissa opiskelleiden naisten kirjeitä ja päiväkirjoja sekä yliopistojen vuosikirjoja, joissa opiskelijat kokosivat yhteen muistoja opiskeluaikaltaan.

Asiasanat: 1800-luku, yliopisto, Yhdysvallat, kulttuuri-historia, seksuaalisuus, queer-historia

In my article, I provide a queer reading of students' crushes as well as college plays in two all-female US colleges at the turn of the 20th century. Through a cultural historical analysis of cross-dressing and courtship cultures, I argue that homosocial educational spaces enabled various practices that bent the contemporary sexual and gender norms. Through wearing pants while performing male parts or serenading to potential crushes, the students were also able to maintain their respectability as white, middle-class, and elite women as long, as their actions did not divert too far from feminine ideals and were not overtly public. My sources consist of students' correspondence and diaries, college yearbooks, and articles written by educational experts. **Keywords:** cultural history, US higher education, race, gender, sexuality.

Markku Mattila

Suomen eugeenisen pakkosterilointipolitiikan alueelliset erot ja toimijoiden vaikutus 1935–1970

Regional Differences in Finland's Eugenic Forced Sterilization Policy and The Influence of Actors 1935–1970.

Pakkosterilointilain aikana (1935–1970) Suomessa annettiin 4435 pakkosterilointimääräystä, joista 86 prosenttia naisille. Aloitteenteko oli hajautettu: aloitteita saivat tehdä kunnat, laitokset sekä virkalääkärit. Ylin päättävä elin oli Lääkintöhallitus. Tutkimus perustuu Lääkintöhallituksen arkiston koko pakkosterilointimateriaalin analyysiin. Menetelmänä on tilastollinen analyysi. Merkittävimmät aloitteentekijät olivat kunnat ja mielisairaanhoito. Ne olivat aloitteentekijöinä kaikkiaan 76 prosentissa pakkosterilointimääräyksiä. Määräysten antamisen perusteena oli "vajaaälyisyys" (68 %) ja perinnölliseksi katsottu mielisairaus (31 %).

Tulokset tiivistyvät seuraaviin pääkohtiin. 1) Pakkosterilointipolitiikan kulta-aika oli 1950- ja 1960-luku. Vuositasolla eniten määräyksiä pantiin vireille 1959. 2) Sekä kuntien että mielisairaaloiden tavassa toimeenpanna sterilointipolitiikkaa oli suuria keskinäisiä eroja: toisissa lakia pantiin toimeen tehokkaasti toisissa laiskasti. Mielisairaaloissa erot selittyvät ylilääkäriin henkilökohtaisella linjalla. Kuntien kohdalla eroja selittävää tekijää ei ole löytynyt. 3) Erilainen tapa toteuttaa lakia on ongelmallista tasavertaisuuden kannalta. Sterilointilain suhteen samanlaiset ihmiset joutuivat keskenään erilaiseen asemaan: toisissa paikoissa heidän kaltaisistaan tehtiin pakkosterilointiesitys, toisissa ei.

Asiasanat: Suomi, eugenikka, rotuhygieniä, pakko-sterilointi

During the Sterilization Act (1935–1970), 4,435 forced sterilization orders were issued in Finland, 86 per cent of which were for females. Initiative-making was decentralized: municipalities, institutions and some doctors could make such actions, while the decisions were made by the Medical Board. The study is based on a statistical analysis of the entire forced sterilization material in the Medical Board's archive.

The most important initiators were municipalities and mental hospitals. They were the initiators in a total of 76 per cent of forced sterilization orders. The basis for issuing such orders was "deficient intelligence" (68%) and mental illness considered hereditary (31%).

The results of this study are summarized in the following main points. 1) The golden age of forced sterilization was the 1950s and 1960s, with the highest number of initiations being made in 1959. 2) There were large mutual differences in the way both municipali-

ties and mental hospitals implemented sterilization: in some, this was implemented effectively, in others, lazily. In mental hospitals, the differences are explained by the personal line of the chief physician. In municipalities, no single explanatory factor has been found. 3) A different way of implementing sterilization is problematic in terms of equality. Similar people found themselves in a different position: in some places, similar people got sterilization orders, in others not.

Keywords: Finland, eugenics, eugenic sterilization, forced sterilization

Miina Keski-Petäjä

Ankara aborttipolitiikka, asiantuntijat ja inhimilliset kokemukset: Suomalaisen abortin historian jäljillä

Strict Abortion Policies, Expertise, and Experiences: Traces of Finnish Abortion History.

Suomen ensimmäinen aborttilaki 1950 oli ankara eikä sallinut aborttia sosiaalisin perustein. Lain tarkoituksena oli torjua sekä laillisia että laittomia abortteja. Abortintorjunnasta vastasi Väestöliitto sosiaalineuvoloineen, joista naisten oli määrä anoa abortteja.

Tutkimuksessa kysytään, millainen etäisyys naisten ja asiantuntijavallan käsitysten ja tavoitteiden välillä oli, mikä sitä tuotti, sekä millaisia olivat kokemukset abortintorjunnasta ja mitä mahdollisuuksia kontrolli naisille jätti. Tutkimusaineistona käytetään naisten muistitietoa-aineistoja, tuomiokirjoja, potilasasiakirjoja ja asiantuntijapuheenvuoroja.

Tulokset osoittavat, että abortintorjuntaan oli rakennettu tahallinen ristiriita lääketieteen asiantuntijoiden ja naisten tavoitteiden välille, mikä pakotti naisia sekä lisääntymään että rikkomaan lakia. Vaikka aborttimah-

dollisuudet olivat rajatut, monille laiton abortti oli vaihtoehto. Onnistumisessa auttoi verkostot, tieto ja raha. Hyväosaisuus ei kuitenkaan suojannut naisia nöyryytäviltä kokemuksilta tai kaltoinkohtelulta. Naiset olivat silti valmiita ottamaan tietoisia riskejä päättääkseen lisääntymisestään.

Asiasanat: abortti, raskaudenkeskeytys, sikiönlahdetys, Väestöliitto, abortintorjunta, asiantuntijavalta

The first Finnish Abortion Act of 1950 was strict and did not allow abortions on social grounds. The aim of the legislation was to prevent both legal and illegal abortions. *Väestöliitto* (the Finnish Population and Family Welfare Federation) took charge of abortion prevention, and its social counselling services were designed to welcome women seeking abortions and to persuade them to enter motherhood.

The article explores how women's views and objectives differed from those of medical experts and what contributed to this difference. It also examines how women experienced abortion prevention and what alternatives were available to them. The sources include women's interviews and writings, court documents, patient records, and expert opinions.

The results reveal that abortion prevention involved a deliberate conflict between experts and women, compelling women to both have children and to circumvent the law. Although abortion options were limited, illegal abortion was an alternative for many, supported by networks, knowledge, and financial resources. However, wealth did not shield women from degrading experiences or maltreatment. Nonetheless, women were willing to take conscious risks to control their childbearing.

Keywords: abortion, illegal abortion, Väestöliitto, abortion prevention, expert power